

– важливим завданням світової спільноти є вирішення глобальних проблем сучасності, серед яких низький рівень світової продовольчої безпеки. Рівень продовольчої безпеки визначається різноманітними чинниками. Починаючи з 2000-х рр., розвиток ринку біопалива необхідно враховувати при формуванні міжнародних програм підтримки виробництва продовольства;

– між рівнем світової продовольчої безпеки та розвитком ринку біопалива, безумовно, є взаємозв'язок. Зростання виробництва біопалива призвело до зростання цін на сільськогосподарську сировину в останні п'ятнадцять років. Однак не можна однозначно стверджувати, що цей зв'язок негативний. Розвиток ринку біопалива та підвищення цін на сільськогосподарську продукцію в той же час сприяють зростанню та підвищенню конкурентоспроможності сільського господарства в країнах, що розвиваються;

– потрібні подальші дослідження з урахуванням більшої кількості факторів з метою виявлення не тільки напрямів впливу, а й розробки превентивних заходів міжнародних організацій задля підвищення позитивних ефектів від укріплення ринку біопалива.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт ФАО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.fao.org/publications/sofa/ru.
2. Майстро С. Державне регулювання національної продовольчої безпеки в умовах глобального підвищення цін на продукти харчування / С. Майстро, В. Олійник // Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 3(34). – С. 1–6.
3. Нанавов А. Продовольственный кризис – проблема глобальная / А. Нанавов // Зеркало недели. Украина. – 2011. – № 7(25.02). – С. 7–8.
4. Калетнік Г. Економіка виробництва біопалива в Україні та забезпечення продовольчої безпеки / Г. Калетнік // Економіка агропромислового комплексу. – 2010. – № 1. – С. 30–35.
5. Лисецький А. Аграрний сектор України: адаптивний саморозвиток і глобальні виклики у регіональному вимірі / А. Лисецький, М. Соломко, І. Думич // Економіка України. – 2007. – № 11. – С. 57–69.
6. Саблук П. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні / П. Саблук // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 3–15.
7. Багрецов Д. Мировая продовольственная безопасность: состояние и проблемы / Д. Багрецов, Б. Воронин, В. Ковин // Аграрный вестник Урала. – 2012. – № 12. – С. 48–53.
8. Офіційний сайт ФАО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fao.org/news/story/ru/item/275036/icode/>.
9. Офіційний сайт ФАО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0100r/i0100r.pdf>.
10. Офіційний сайт ФАО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.fao.org/publications.
11. Banse, M., van Meijl, H., Tabeau, A. & Woltjer, G. The impact of biofuel policies on global agricultural production, trade and land use. Background paper for the FAO Expert Meeting on Bioenergy Policy, Markets and Trade and Food Security, 18–20 February 2008. Rome, FAO.

УДК 339.137:339.564:669.1

Довгань Д.А.

*аспірант кафедри міжнародної торгівлі
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

РІВНІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКСПОРТУ ЧОРНИХ МЕТАЛІВ

У статті визначено сутність конкурентоспроможності експорту як економічної категорії. Обґрунтовано, що конкурентоспроможність експорту залежить від рівня і об'єкту аналізу. Охарактеризовано основні показники конкурентоспроможності експорту в розрізі трьох рівнів: макро-, мезо-, мікро.

Ключові слова: конкурентоспроможність експорту, чинники конкурентоспроможності експорту, металургія, критерії конкурентоспроможності експорту, показники конкурентоспроможності експорту.

Довгань Д.А. УРОВНИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКСПОРТА ЧЕРНЫХ МЕТАЛЛОВ

В статье определена сущность конкурентоспособности экспорта как экономической категории. Определено, что конкурентоспособность экспорта зависит от уровня и объекта анализа. Охарактеризованы основные показатели конкурентоспособности экспорта в разрезе трех уровней: макро-, мезо-, микро.

Ключевые слова: конкурентоспособность экспорта, факторы конкурентоспособности экспорта, металлургия, критерии конкурентоспособности экспорта, показатели конкурентоспособности экспорта.

Dovhan D.A. LEVELS OF COMPETITIVENESS OF EXPORTS OF FERROUS METALS

In the article certainly essence of competitiveness of export, as an economic category. Certainly, that the competitiveness of export depends on a level and ob'ektu analysis. The snovni indexes of competitiveness of export in the cut of three levels are described: макро-, мезо-, мікро.

Keywords: competitiveness of export, factors of competitiveness of export, metallurgy, criteria of competitiveness of export, indexes of competitiveness of export.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки економічна спроможність виступає як конкурентна спроможність. Інакше кажучи, конкурентоспроможність є конкретною формою економічної спроможності виробника продукції в умовах конкурентного ринку. Як економічна категорія, вона відображає відповідні конкретно-історичні умови еко-

номічних відносин між виробниками продукції з приводу забезпечення її економічної спроможності, тобто з приводу забезпечення рентабельного виробництва, здатності приносити відповідний ринковим нормативам прибуток.

Рівню конкуренції, її інтенсивності відповідає також певний рівень вимог до учасника конкурент-

ної боротьби. З розвитком конкуренції змінюються й розвиваються вимоги до її учасників. Конкурентоспроможність – це динамічний процес пристосування до вимог і умов ринку. Її неможливо забезпечити назавжди. Вона відносна. Необхідність постійно адаптуватися до конкурентних умов і вимог ринку породжує у виробника прагнення до забезпечення абсолютної конкурентоспроможності, «виходу» за межі самої конкуренції в конкурентному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад конкурентоспроможності зробили Р. Вентуччі, А. Дайан, Ф. Котлер, Л. Нассер, Р. Пейс, Р. Ротвелл, Б. Скотт, Й. Шумпетер. Питання конкурентних відносин у вітчизняній економіці досліджено в роботах: І. Балабанової, І. Грозного, О. Дейнеги, Ф. Євдокимова, Ю. Іванова, Ю. Колесник, Н. Красностанова, О. Кратта, В. Літвінової, В. Ляшенка, П. Перерви, І. Цветкової, В. Юхименко. Серед авторів з країн СНД конкурентоспроможність досліджували А. Дагаєв, С. Ємельянов, О. Попова, Р. Фатхутдінов, Л. Шеховцева, О. Шигапова, А. Юданов.

Разом з тим, питання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності такого товару як продукція чорної металургії залишаються недостатньо вивченими і потребують подальших досліджень. Особливої уваги вимагає дослідження рівнів конкурентоспроможності експорту продукції чорної металургії на тлі сучасних економічних явищ. Актуальність зазначених проблем зумовили вибір теми статті, визначили її мету та завдання.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати мету дослідження, яке полягає в виділенні рівнів конкурентоспроможності експорту продукції чорної металургії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційно конкурентоспроможність трактується як обумовлене економічними, соціальними і політичними факторами стійке місце країни або її продуцентів (виробників) на внутрішньому і зовнішньому ринках. В умовах відкритої економіки конкурентоспроможність також може бути визначена як – здатність країни (підприємства) протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках інших країн. Сьогодні не існує однозначного трактування цього терміна.

У сучасних умовах загострення конкуренції на світових ринках, глобалізації та лібералізації світової торгівлі, разом зі зростанням обсягів експорту досить важливим є покращення його структури. Економічний розвиток будь-якої держави стимулюється не експортом взагалі, а експортом з переважанням готової продукції, що може реально пожвавити внутрішньо-економічні процеси та стати підґрунтям для стабільного економічного зростання. Структура економіки загалом та експорту зокрема повинна забезпечувати високий рівень конкурентоспроможності, а відтак – соціально-економічного розвитку країни. Хоча окремі успішні промислові країни, як; Австралія, Швеція, Фінляндія чи Норвегія – забезпечують успішний розвиток на основі експлуатації природних ресурсів (із залученням значних іноземних інвестицій), видається сумнівним, що на основі значного ресурсного потенціалу можна розвинути ефективний експортний сектор з високою доданою вартістю, підвищенням якості, ноу-хау та кваліфікованою робочою силою [1, с 397–398]. Зі свого боку, конкурентоспроможність експорту залежить від технологічного середовища, яке визначають інвестиції та людський капітал [2].

Види конкурентоспроможності [3, с. 26] визначають залежно від рівня і об'єкту аналізу. На макрорівні – це конкурентоспроможність експорту держави та її економіки, на мезорівні – конкурентоспроможність експорту галузей національного господарства, на мікрорівні – конкурентоспроможність експорту корпорацій та їх продукції.

Забезпечити конкурентоспроможність на макрота мезорівні можливо тільки за умови забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможності на мікрорівні – рівні підприємств та продукції, яку вони виробляють.

Для економіки України однією з провідних галузей національного господарства є металургія – експортоорієнтована галузь. Аналіз структури її експорту свідчить про те, що основна частка в ньому належить сировині та напівфабрикатам, тобто продукція з низьким рівнем доданої вартості. Зазначена ситуація є несприятливою для забезпечення необхідного рівня світової конкурентоспроможності економіки України.

Основним споживачем продукції металургійної галузі в світі є машинобудування. На відміну від металургії, машинобудування – це галузь, що виробляє кінцеву продукцію з суттєво вищим рівнем доданої вартості. Крім того, ця галузь має суттєво вищий інноваційний рівень, бо передбачає широке використання високих технологій.

Основними чинниками конкурентоспроможності експорту вважають реальний обмінний курс, вагу експорту країни на світовому ринку, витрати на виробництво готової продукції на експорт, кошти робочої сили в технологічному експортному секторі [4]. Подібні економічний розвиток країн Центральної та Східної Європи тісно пов'язують із технологічним експортом, імпортом капіталу та прямими іноземними інвестиціями [5].

Безумовно, жодна країна, навіть найбільш розвинена, не ставить собі за мету досягнення ефектної конкуренції у всьому спектрі продукції, що вона може потенційно виробляти. Пріоритет надається лише тим секторам економіки, що мають реальні умови для одержання конкурентних переваг на світовому ринку. Для цього якнайефективнішим способом на сучасному етапі може бути податкова політика держави. Для України, щоб запобігти нерациональному використанню національних ресурсів у процесі структурної перебудови, особливо актуальним є визначення саме таких галузей, створення діючого механізму підтримки пріоритетних виробників, удосконалення на цій основі структури виробництва та підвищення продуктивності.

Формування кожного рівня конкурентоспроможності залежить від сукупності макро- і мікроекономічних чинників, ступінь конкурентоспроможності в кожному конкретному випадку залежить від ефективної врівноваженості цих груп факторів.

Таким чином, розгляд проблеми формування конкурентоспроможності у площині стадій відтворювального процесу дає змогу зробити такі висновки:

- кожному рівню відтворювального процесу відповідає конкретний вид конкурентоспроможності (країни, галузі, корпорації);
- всі рівні конкурентоспроможності взаємопов'язані, і попередній формує наступний рівень конкурентоспроможності;
- конкурентоспроможність експорту як об'єкт управління не існує на державному, галузевому та корпоративному рівнях.

Проведений аналіз сутності поняття «конкурентоспроможність», врахування позиції міжнародних

експортерів, дослідження практики та результатів експортування в різних країнах дає змогу доповнити існуючий перелік критеріїв конкурентоспроможного експорту: усталеність, ефективність, якість/інноваційність, добросовісність конкуренції, перспективність Рівень відповідності кожному із зазначених критеріїв на національному, корпоративному та галузевому рівнях можна оцінити за допомогою відповідних показників (табл. 1).

Дієвість національних моделей розвитку експортного потенціалу є одним із чинників, що формують конкурентоспроможність галузі в цілому й експорту зокрема.

Торговельна політика є складовою зовнішньоекономічної політики, яка, крім інструментів та методів регулювання зовнішньої торгівлі, включає інші форми міжнародних економічних відносин; її елементами є: залучення іноземних інвестицій, інвестування, зовнішнє запозичення, економічна допомога іншим країнам, здійснення спільних економічних проєктів, регулювання процесів міграції робочої сили тощо.

Зазначені чинники впливають на формування торговельної політики всіх країн світу, але кожній країні притаманна власна специфічна система та механізм дії. Залежно саме від національних особливостей і професійності кадрів, конкретна торговельна політика отримує свої контури, акценти та характерні ознаки.

Країни, що розвиваються, гостро зацікавлені у збільшенні експорту власної продукції, що пояснюється насамперед обмеженістю внутрішнього попиту, а також потребами в іноземній валюті, додаткових робочих місцях, досвіді роботи на зовнішніх ринках. Крім того поширення впливу СOT веде до неминучої лібералізації торгівлі, а відповідно і до зростання

потоків імпорту та потреби у все більшій кількості валютних надходжень, основним джерелом яких є доходи від експорту. Для країн, що розвиваються, в структурі експорту яких переважають кілька найменувань сировинних ресурсів і товарів низького ступеня переробки, необхідним стає стимулювання експорту товарів з високим рівнем доданої вартості. З іншого боку, постає потреба контролю та обмеження певних експортних потоків з метою недопущення вивозу стратегічних матеріалів, підтримки внутрішніх цін на конкретну сировину та товари, забезпечення відповідності зовнішньої політики міжнародним угодами і конвенціям.

Високий рівень експортних квот у країнах з транзитною економікою, а особливо країнах СНД, можна пояснити їх колишньою інтеграцією. Потіки, які були внутрішніми, перетворилися на експортно-імпортні. Змінюється і географія цих потоків. На нашу думку, експортним політикам нині належить центральне місце в системах зовнішньоторговельних політик країн, що розвиваються, та країн із транзитною економікою. Що ж до розвинутих країн, які завжди визначали тенденції розвитку міжнародної торгівлі, то, з одного боку, вони декларують свій намір поступової лібералізації національних економік і процвітання вільної торгівлі, з іншого – активно і завуальовано реалізують протекціоністські заходи.

Країни, що розвиваються, гостро зацікавлені у збільшенні експорту власної продукції, що пояснюється насамперед обмеженістю внутрішнього попиту, а також потребами в іноземній валюті, додаткових робочих місцях, досвіді роботи на зовнішніх ринках. Крім того, поширення впливу СOT веде до неминучої лібералізації торгівлі, а відповідно і до зростання

Таблиця 1

Система критеріїв та показників конкурентоспроможності експорту

Критерії	Показники конкурентоспроможності експорту		
	на національному рівні	на галузевому рівні	на корпоративному рівні
Усталеність	<ul style="list-style-type: none"> Частка експорту країни на міжнародних ринках; зростання темпів експорту; розширення бази експортування; досягнення ефекту масштабу. 	<ul style="list-style-type: none"> Частка експорту галузі на міжнародному ринку; темпи зростання експорту галузевої продукції; досягнення ефекту масштабу. 	<ul style="list-style-type: none"> Частка експорту фірми на цільових ринках; зростання темпів експортування фірми; досягнення ефекту масштабу; «розкрученість» торгової марки; індекс концентрації експорту фірми.
Ефективність	<ul style="list-style-type: none"> Зростання реальної заробітної плати у сфері експортування; позитивне сальдо балансу платіжних операцій; збільшення індексу «умови торгівлі». 	<ul style="list-style-type: none"> Позитивне сальдо балансу платіжних операцій; індекс рентабельності експортних операцій; структура експорту галузі. 	<ul style="list-style-type: none"> Рентабельність експорту; ефективність експорту.
Якість/інноваційність	<ul style="list-style-type: none"> Модернізація технологій та зростання кваліфікації кадрів; частка національної доданої вартості в структурі експорту; індекс концентрації експорту; індекс диверсифікації експорту; диверсифікація експорту країни. 	<ul style="list-style-type: none"> Технологічне впровадження новацій в галузь; частка інноваційної продукції в структурі експорту галузі; індекс концентрації експорту; індекс диверсифікації галузі. 	<ul style="list-style-type: none"> Диверсифікація експорту фірми; модернізація технологій; зростання кваліфікації кадрів; частка високотехнологічної продукції у структурі експорту фірми.
Добросовісність конкуренції	<ul style="list-style-type: none"> Індекс економічної свободи (особливо за критерієм «торговельна політика»). 	<ul style="list-style-type: none"> Ступінь зловживання неціновими методами конкуренції. 	<ul style="list-style-type: none"> Дотримання принципів добросовісної конкуренції, що передбачає: <ul style="list-style-type: none"> відмову від державних пільг; відмову від картельних угод; чесне використання ринкової влади; добросовісне використання стратегій злиття/поглинання.
Перспективність	<ul style="list-style-type: none"> Дієвість національної моделі розвитку експортного потенціалу. 	<ul style="list-style-type: none"> Наявність експортного потенціалу; можливість максимальної реалізації експортного потенціалу. 	<ul style="list-style-type: none"> Експортний потенціал фірми; ефективність використання наявного експортного потенціалу.

потоків імпорту та потреби у все більшій кількості валютних надходжень, основним джерелом яких є доходи від експорту. Для країн, що розвиваються, в структурі експорту яких переважають кілька найменувань сировинних ресурсів і товарів низького ступеня переробки, необхідним стає стимулювання експорту товарів із високим рівнем доданої вартості. З іншого боку, постає потреба контролю та обмеження певних експортних потоків з метою недопущення вивозу стратегічних матеріалів, підтримки внутрішніх цін на конкретну сировину та товари, забезпечення відповідності зовнішньої політики міжнародним угодам і конвенціям.

Стале зростання економіки будь-якої держави потребує сприятливих рамок умов для бізнесу та активного підключення факторів інновативності в економічне життя, що передбачає системне посилення конкурентних переваг, порівняно з іншими країнами світу, і сприяє збільшенню надходження прямих іноземних інвестицій, а також підвищенню адаптивності економічної системи до зовнішніх збурень. Конкурентоспроможність економіки, методи її визначення та зв'язок з динамікою зростання на різних етапах економічного циклу вже не перше десятиліття перебувають у центрі уваги економістів та урядовців, оскільки якість тих чи інших оцінок і ступінь їх відповідності сучасним економічним реаліям суттєво позначаються на ґрунтовності стратегічних рішень держави на всіх рівнях економіки.

Міжнародна конкурентоспроможність країни – це здатність країни створити таке національне бізнес-середовище за умов вільного справедливого ринку, в якому вітчизняні товаровиробники можуть постійно розвивати свої конкурентні переваги, займати й утворювати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку, завдяки потужному економічному потенціалу, що забезпечує економічне зростання економіки на інноваційній основі, розвинутій системі ринкових відносин, володінню значним інтелектуальними капіталом та інвестиційними ресурсами, гнучким реагуванням на зміну світової кон'юнктури та, відповідно до цього, диверсифікацією виробництва, максимально відстоюючи реалізацію національних інтересів заради економічної безпеки та високих стандартів життя населення [6, с. 16].

Для оцінки конкурентоспроможності національної економіки застосовують кількісні (hard data) та якісні (survey data) (експертні та соціологічні) методи. Кількісні базуються на використанні математичних і статистичних методів аналізу для показників. Це здебільшого стосується обсягів ринку в грошовому чи натуральному вираженні, цін, витрат і факторів, які на них впливають. Такий метод використовують у своїх дослідженнях, передусім, консалтингові фірми, які оцінюють конкурентоспроможність різних країн світу та роблять конкретні техніко-економічні обґрунтування різних методів і підходів до їх підвищення.

Кількісний аналіз доповнює якісний, оскільки не всі фактори та механізми зростання конкурентних переваг нагромадження потенціалу конкурентоспроможності, можна виміряти. Цей метод достатньо точний, хоча й дає можливість оцінити явище через певний проміжок часу [7, с. 11].

У теорії та практиці міжнародних економічних взаємин існує кілька підходів до визначення конкурентоспроможності національної економіки та показників, які її характеризують. На наш погляд, ці підходи можна згрупувати у дві основні групи:

- оцінювання на основі окремих показників, які характеризують вартісні результати виробництва чи використання певних ресурсів;

- оцінювання на основі системного підходу з використанням як статистичних показників, так і результатів моніторингу.

Однак, визначення того, окремі це показники чи комплексні методики, здебільшого проводять на таких рівнях:

- на корпоративному – визначають конкурентоспроможність корпорації за допомогою таких показників як прибутковість, рентабельність, продуктивність праці, ліквідність і кредитоспроможність, а також якість продукції, ступінь задоволеності потреб споживачів та інші;

- на галузевому – визначають конкурентоспроможність галузі та кластерів за допомогою середніх показників діяльності фірм певної галузі, а також, використовуючи торговельні показники;

- на національному – визначають конкурентоспроможність країни за допомогою таких показників, як динаміка прибутків населення, ефективність використання усіх видів ресурсів, темпи інфляції, рівень зайнятості, сальдо торговельного балансу, питома вага високотехнологічного експорту та інші.

Крім того, здійснюють дослідження міжнародної конкурентоспроможності країни, визначаючи конкурентоспроможність її територій, регіонів, де відбуваються соціально-економічні процеси. Залежно від поглиблення інтеграційних процесів у подальшому все більшого значення набуває дослідження конкурентоспроможності на мегарівні.

Висновки. Експорт відіграє ключову роль у формуванні багатьох національних політик, зокрема торговельної, конкурентної, інвестиційної, інноваційної та інших, які є базовими у процесі розробки й реалізації економічної, соціальної та зовнішньої політик, що відображає реалізацію національних інтересів і забезпечення економічної безпеки країни.

Конкурентоспроможний експорт відрізняється від експорту: по-перше, усталеними та дедалі більшими обсягами, часткою на відповідних товарних та регіональних ринках, інтеграцією із закордонними ринками; по-друге, високим рівнем ефективності експортних операцій, що свідчить про цінову конкурентоспроможність та є проявом реалізації порівняльних переваг у міжнародній торгівлі; по-третє, якістю товарів і послуг, що пропонуються, а у групі несировинних товарів – їх інноваційністю, що забезпечує, згідно з теорією життєвого циклу товарів у міжнародній торгівлі, довгострокову присутність на світовому ринку та прихильне ставлення споживачів до пропозиції фірми; по-четверте, здійсненням експортних операцій (зокрема й виробничих процесів) у конкурентному середовищі без використання відкрито протекціоністських умов розвитку, заборонених міжнародними угодами та таких, що спотворюють ринкові засади відтворювального процесу. При цьому кожен із зазначених критеріїв є необхідним, але недостатнім параметром конкурентоспроможного експорту. Лише наявність усіх цих ознак дає змогу ідентифікувати експорт як конкурентоспроможний. Все зазначене вище дозволяє дати таке визначення поняттю «конкурентоспроможність експорту» – це здатність країни адекватно задовольняти потреби споживачів на цільових зовнішніх ринках за рахунок відповідності критеріям усталеності, ефективності, якості/інноваційності, добросовісності конкуренції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Toulan O.N., Guillen M.F. Beneath the Surface: The Impact of Radical Economic Reforms on the Outward Orientation of Argentine and Mendoza Firms // *Journal of Latin American Studies*. – 1997. – Vol. 29. – No. 2. – P. 395–418.
2. Zinnes C., Eilat Y., Sachs J. Benchmarking Competitiveness in Transition Economies // *Economics of Transition*. – 2001. – Vol. 9. – No. 2. – P. 315–353.
3. Гельвановский М. Конкурентоспособность в микро-, мезо- и макроуровневых измерениях / М. Гельвановский, В. Жуковская, И. Трофимова // *Российский экономический журнал*. – 1998. – № 3. – С. 67–77.
4. Антонюк Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації : монографія / Л. Антонюк. – К. : КНЕУ, 2004. – С. 104–105.
5. Бленк Дж. Оцінка конкурентоспроможності України в умовах політичних змін / Дж. Бленк // *Дзеркало тижня*. – 2005. – 2 лип. – С. 7.
6. Антонюк Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: регіональний аспект [Електронний ресурс] / Л. Антонюк. – Режим доступу : http://www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2005_1_Antoniuk_ukr.pdf.
7. Білорус О. Конкурентоспроможність у сучасному глобальному світі / О. Білорус, Ю. Мацейко // *Економічний часопис XI*. – 2002. – № 9. – С. 7–13.

УДК 339.9

Дорофєєва Х.М.

аспірант

*Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського***ВЛАСТИВОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ЯК ФАКТОРУ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ РЕКОНФІГУРАЦІЇ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ**

У статті з розглянуто теоретичні аспекти вивчення феномену глобалізації, як діючої сили, що здійснює значний вплив на формування та розвиток світового порядку. Особливу увагу приділено систематизації існуючих визначень терміну «глобалізація» залежно від фактору, що обумовлює виникнення та розвиток цього феномену. Встановлено взаємозв'язок процесів глобалізації та інтернаціоналізації, визначено ключові розбіжності у трактуванні зазначених понять. Виявлено особливості та властивості сучасних процесів глобалізації. Розглянуто один з найбільш популярних підходів до вимірювання рівня глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, інтеграція, транс націоналізація, світовий порядок, індекс глобалізації КОФ.

Dorofeyeva K.M. СВОЙСТВА И ОСОБЕННОСТИ ГЛОБАЛИЗАЦИИ КАК ФАКТОРА ФУНДАМЕНТАЛЬНОЙ РЕКОНФИГУРАЦИИ МИРОВОГО ПОРЯДКА

В статье рассматриваются теоретические аспекты изучения феномена глобализации, как действующей силы, осуществляющей значительное влияние на формирование и развитие мирового порядка. Отдельное внимание уделено систематизации существующих определений термина «глобализация» в зависимости от фактора, обуславливающего возникновение и развитие данного феномена. Установлена взаимосвязь процессов глобализации и интернационализации, определены ключевые различия в трактовке данных понятий. Определены особенности и свойства современных процессов глобализации. Рассмотрен один из наиболее популярных подходов к измерению уровня глобализации.

Ключевые слова: глобализация, интернационализация, интеграция, транснационализация, мировой порядок, индекс глобализации КОФ.

Dorofeyeva K.M. PROPERTIES AND PARTICULAR QUALITIES OF GLOBALIZATION, AS A FACTOR OF WORLD ORDER FUNDAMENTAL RECONFIGURATION

The theoretical aspects of the studying of globalization phenomenon, as acting force, carrying out the significant influence on the formation and development of the world order are examined in article. Special attention is paid to the systematization of the existing definitions of the term "globalization", depending on the factors causing the emergence and development of this phenomenon. The interrelation of the processes of globalization and internationalization is determined, key differences in interpretation of these concepts is identified. The features and properties of contemporary globalization processes are clearly defined. One of the most popular approaches to measuring the level of globalization is considered.

Keywords: globalization, internationalization, integration, transnationalization, world order, globalization index KOF.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації з другої половини ХХ століття стали однією з основних характеристик розвитку світового співтовариства. Вони відображають новий етап становлення світового порядку, який характеризується інтернаціоналізацією виробництва, лібералізацією міжнародних відносин, «стиранням» бар'єрів між країнами незалежно від їх географічного положення, забезпечуючи тим самим вільний рух робочої сили, капіталу, товарів, послуг та інформації. Процеси глобалізації охопили всі сфери суспільного життя, але найбільш вагомий внесок у посилення їх впливу на

світове співтовариство зробив розвиток міжнародних економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Спроби визначення терміну «глобалізація» робили такі вчені, як: Т. Левіт, К. Оме, К. Поппі, К. Томас, У. Бек, Т. Ларссон, В.А. Дергачов, Л.С. Герін, А.В. Холопів, Р.Л. Гарріс, С. Галебські та ін. Систематизовану концепцію існуючих підходів до вивчення процесів глобалізації на основі факторів, що обумовлюють їх розвиток, запропонували Є.Г. Кочетов і В.С. Білозубенко. Вивченню взаємозв'язку інтернаціоналізації та глобалізації присвячені роботи